V-V. Ahonen/VM
M-M. Jokinen/VM
K. Hyttinen/VM
E. Papunen/STM

11.6.2024

Hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi; HE 2/2024 vp

Hallintovaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriöltä ja sosiaali- ja terveysministeriöltä yhteistä lisäselvitystä siitä, mitä hyvinvointialueiden hallinnon ohjaus on jatkossa. Valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö toteavat selvityksenään seuraavaa:

Hyvinvointialueiden hallinnon ja talouden järjestämisestä säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa. Lisäksi lakia sovelletaan lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun hyvinvointialueen toimintaan, jollei lailla toisin säädetä. Hyvinvointialuelakiin sisältyy säännökset mm. demokratiasta ja vaikuttamisesta, toimielimistä ja johtamisesta sekä luottamushenkilöistä ja henkilöstöstä. Valtiovarainministeriön toimialaan kuuluu myös Maakuntien Tilakeskus Oy:n omistaja- ja sisältöohjaus, millä on liittymä hyvinvointialueiden toimitiloihin. Lisäksi sote-uudistuksen voimaanpanolaissa säädetään mm. omaisuuden siirtoa ja toimitiloja koskevista asioista, jotka kuuluvat hallintoon. Edellä mainittuja asioita koskevat säännökset muodostavat yleisen perustan hyvinvointialueiden hallinnolle, mikä puolestaan luo edellytykset hyvinvointialueen toiminnalle.

Hyvinvointialuelaki on luonteeltaan toimialasta riippumaton yleislaki, joka kuuluu ministeriöiden välisessä työnjaossa valtiovarainministeriön vastuulle. Edellä mainittu käy ilmi valtioneuvoston ohjesäännöstä sekä valtiovarainministeriöstä annetusta valtioneuvoston asetuksesta, joiden mukaan hyvinvointialueiden talouden ja hallinnon ohjaus kuuluu valtiovarainministeriölle. Hyvinvointialueiden hallinto on siten toimialariippumatonta eli koskee yhtä lailla sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea.

Valtiovarainministeriön ohjaustoimivalta, joka kohdistuu hallintoon, on luonteeltaan yleistä eli niin sanottua informaatio-ohjausta. Kysymys on tiedon välittämisestä ja ministeriön vastuulle kuuluvan sääntelyn mahdollisista tulkintaohjeista ja suosituksista, jotka eivät sido hyvinvointialuetta. Esimerkiksi hyvinvointialueiden toiminnan käynnistämisvaiheessa sote-uudistuksen verkkosivuilla julkaistiin usein kysytyistä hallintoa ja taloutta koskevista säännöksistä tietoa ja tulkintaohjeita, ja annettiin hyvinvointialueille kirjeellä ohjausta mm. vaalikelpoisuuden tulkinnasta. Valtiovarainministeriö vastaa myös hyvinvointialueiden esittämiin kysymyksiin, jotka liittyvät hallintoa koskevien säännösten soveltamiseen.

Päätösvalta hyvinvointialueen hallinnon järjestämisessä on itsehallinnollisella hyvinvointialueella itsellään. Yleisen ohjaustoimivallan nojalla ei voida antaa määräyksiä eikä puuttua yksittäisiin päätöksiin.

Valtiovarainministeriön hallinnon ohjaukseen eivät kuulu asiat, jotka ovat sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toimialan substanssiohjauksen piiriin kuuluvia. Hyvinvointialueiden

hallinnon ohjaukseen ei siten kuulu esimerkiksi se, miten hyvinvointialue organisoi sen järjestämisvastuulla kuuluvien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai pelastustoimen palvelujen järjestämisen ja tuottamisen. Esimerkiksi palveluverkkoa tai henkilöstön resurssointia koskevat asiat eivät kuulu valtiovarainministeriön ohjauksen piiriin, vaan ovat substanssiin liittyviä asioita ja kuuluvat siten sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön yleiseen ohjaustoimivaltaan. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueita ja hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksia koskevat asiat kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.

Hyvinvointialueen hallintoa ja toimintaa koskevien päätösten kustannuksilla on yhteys valtiovarainministeriön talouden ohjaukseen. Hallinnon ja talouden ohjaus liittyvät siten kiinteästi toisiinsa sekä toiminnan ohjaukseen, minkä vuoksi ohjausta on tarpeen koordinoida valtioneuvoston sisäisesti.